

“Times Higher Education” (THE) Sıralamalarında Üniversitemiz 1 Mart 2021

Times Higher Education'ın (THE) dünya üniversiteleri sıralamalarında ilk 200'e, 2015'te Türkiye'den 4 üniversite girmişti. Fakat daha önceki yazılarımı okuyanların bildiği gibi 2016'da THE sıralama metodunda yapılan değişiklikler üniversitemizin sıralamasını olumsuz yönde etkiledi. 2016 sıralamasını gördükten sonra şöyle yazmıştım “*Görünen o ki, 2016'dan sonra üniversitemiz THE dünya üniversiteleri sıralamasında yukarılara tırmanmakta zorlanacaklar ve belki de sadece yöresel sıralamalarda veya genç üniversite sıralamalarında kendilerine üst sıralarda yer bulabilecekler.*” Maalesef böyle oldu ve son sıralamada ise bırakın ilk 200'ü, ilk 400'e giren üniversitemiz bile yok.

Bu yazıda 2016'dan bu yana üniversitemizin sıralamada nerelerde olduğuna odaklanacağım. Son 6 yılın tümünde THE sıralamalarında ilk 1000'e girebilen 8 üniversitemizin sıralamalardaki yerleri:

THE Sıralaması	2016	2017	2018	2019	2020	2021
İstanbul	601-800	601-800	801-1000	801-1000	801-1000	801-1000
Hacettepe	601-800	601-800	601-800	501-600	501-600	501-600
ODTÜ	501-600	601-800	601-800	601-800	601-800	801-1000
Boğaziçi	401-500	401-500	401-500	501-600	601-800	601-800
İTÜ	501-600	501-600	601-800	601-800	601-800	801-1000
Sabancı	351-400	301-350	351-400	351-400	401-500	501-600
Bilkent	351-400	351-400	401-500	501-600	501-600	601-800
Koç	251-300	251-300	301-350	401-500	501-600	401-500

2016'dan bu yana bu tabloda neler oldu?

- Sıralamada ilk 3 (son yıl hariç) vakıf üniversiteleri oldu,
- Devlet üniversiteleri arasında Boğaziçi ile Hacettepe en yüksek sıralamaya sahip,
- Sabancı 2019'a kadar ilk 400'de kalmayı başarmakla birlikte son iki yılda iki grup düştü,
- Koç 251-300 grubundan iki grup aşağıya düştü
- Bilkent 351-400 grubundan üç grup aşağıya düştü,
- Boğaziçi 401-500 grubundan iki grup aşağıya düştü
- İTÜ ve ODTÜ 501-600 grubundan iki grup aşağıya düşüp ilk 800'un dışında kaldılar,
- 2016'ya kıyasla sıralamasını yükselten tek üniversite Hacettepe oldu.

Özetle, 2016'dan 2021'e gelirken Hacettepe dışındaki tüm üniversitemiz iki veya üç basamak (yani en az 100 sıra) aşağıya düştüler. İlk 500'de sadece bir üniversitemiz kaldı.

2015 sıralamasından 2016'ya geçerken üniversitemizin sıralamada radikal olarak aşağılara düşmesinin nedeni metodolojinin değiştirilmesi idi. Peki 2016'dan bu yana üniversitemizin genellikle düşüşte olmalarının nedeni nedir? Bu soruyu cevaplayabilmek için önce THE kriterlerine, sonra da sıralamalara dikkatlice bakmak gerek. THE sıralamasında 5 temel alanda toplanmış 13 kriter kullanılmakta:

- 1) Eğitim (%30)
  - a. bilinirlik anketi (%15)
  - b. öğrenci-hoca oranı (%4.5)
  - c. doktora-lisans diploma oranı (%2.25)
  - d. verilen doktora sayısının öğretim görevlisi sayısına oranı (%6)
  - e. kurumsal gelir (%2.25)
- 2) Araştırma (%30)
  - a. bilinirlik anketi (%18)

- b. hoca başına makale sayısı (%6)
- c. hoca başına araştırma geliri (%6)
- 3) Atıflar (araştırmanın etkisi) (%30)
- 4) Uluslararasılık (%7.5)
  - a. uluslararası/ulusal öğrenci oranı (%2.5)
  - b. uluslararası/ulusal hoca oranı (%2.5)
  - c. uluslararası ortak yazarlı makale oranı (%2.5)
- 5) Endüstri gelirleri-inovasyon (hoca başına endüstriden sağlanan gelir) (%2.5)

THE kriterlerinin, başka bazı sıralamalara (örneğin ARWU ve URAP) göre daha kapsamlı olduğunu gözlemliyoruz. Öte yandan eğitim kriterinin ağırlığının yarısı, araştırma kriterinin ağırlığının ise yarısından fazlasının subjektif anket sonuçlarından geldiğini de vurgulamak gerek. Yani THE sıralamasında kullanılan ağırlıkların üçte biri akademisyenlerin üniversiteler hakkında ne düşündüklerine dayanıyor. Ankete katılan her akademisyen, kendi alanında en iyi olarak düşündüğü (sadece) 15 üniversiteyi sıralıyor. Kanımca bu nokta THE sıralamalarının en sorgulanabilir yanını oluşturuyor.

Kriterlere dikkatlice baktığımızda, üniversitelerimizin yukarılara çıkmasının zor olduğunu çıkarabiliriz. Bilinirlik anketlerinde, Batı'daki üniversitelerle kıyaslandığında çoğu yeni, küçük ve düşük bütçeli olan üniversitelerimizin iyi sonuçlar almasını beklemek fazla iyimserlik olur. Türkiye'deki yüksek öğrenci-hoca oranlarını ve doktora yerine lisans ağırlıklı eğitim politikalarını da düşünürsek üniversitelerimizin eğitim kriterinden yüksek puanlar almasını bekleyemeyiz. Özetle, üniversitelerimizin THE sıralamasında çok yukarılarda olmasını beklememeliyiz. Şimdi, üniversitelerimizin bu kriterler altındaki (100 üzerinden) puanlarına bakalım.

Eğitim	2016	2017	2018	2019	2020	2021
İstanbul	26.0	22.5	26.4	22.1	25.8	25.4
Hacettepe	21.0	20.3	28.2	32.6	28.4	26.4
ODTÜ	29.9	27.3	28.6	26.4	28.7	30.0
Boğaziçi	21.9	20.9	21.5	22.2	23.2	24.4
İTÜ	19.2	24.0	22.5	23.6	25.2	24.5
Sabancı	22.3	24.3	23.2	27.3	27.8	26.4
Bilkent	23.5	23.4	23.3	22.2	24.5	24.5
Koç	21.2	25.2	25.7	25.6	26.9	29.8

Araştırma	2016	2017	2018	2019	2020	2021
İstanbul	23.3	23.6	18.1	16.6	24.4	23.7
Hacettepe	11.8	10.5	10.7	11.4	13.1	13.2
ODTÜ	17.3	19.5	20.6	21.0	23.2	22.4
Boğaziçi	19.2	23.8	21.4	22.5	21.2	21.8
İTÜ	25.8	24.6	24.2	27.1	28.0	28.2
Sabancı	32.3	32.9	35.2	35.6	35.3	36.9
Bilkent	18.6	19.9	20.3	21.7	24.7	21.6
Koç	27.1	29.8	32.1	32.8	34.4	37.4

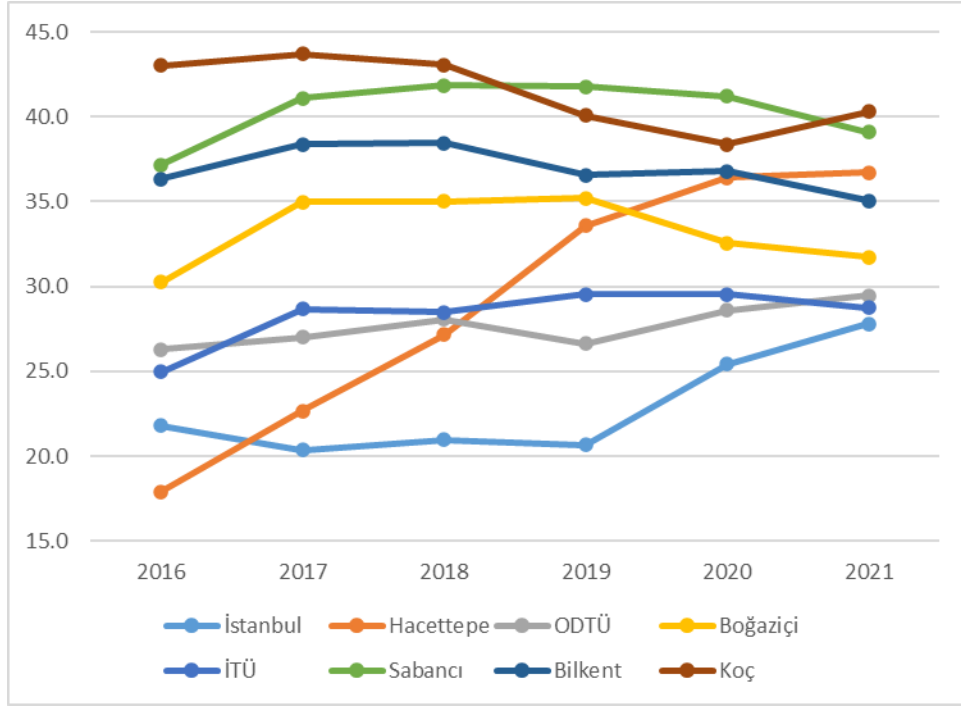
Atıflar	2016	2017	2018	2019	2020	2021
İstanbul	10.0	11.8	14.9	19.1	23.6	32.5
Hacettepe	19.7	36.5	42.9	58.8	70.5	73.7
ODTÜ	28.8	31.4	31.9	28.3	30.7	32.6
Boğaziçi	45.4	55.7	57.3	56.1	49.4	44.7
İTÜ	26.5	32.4	33.5	32.9	30.2	28.1
Sabancı	52.8	61.6	62.1	56.3	55.8	46.1
Bilkent	64.1	68.3	67.1	59.4	53.1	50.3
Koç	74.9	70.3	65.2	55.1	49.2	49.4

End. gelir	2016	2017	2018	2019	2020	2021
İstanbul	100.0	52.4	52.6	51.3	49.8	45.2
Hacettepe	28.2	32.6	33.8	35.8	37.5	36.0
ODTÜ	60.0	58.8	61.2	66.4	62.1	59.7
Boğaziçi	57.1	57.4	55.1	60.3	50.8	56.1
İTÜ	72.1	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Sabancı	70.0	77.7	87.8	95.5	65.4	89.8
Bilkent	36.4	39.7	42.8	39.5	55.1	53.6
Koç	82.4	81.9	84.3	79.4	60.2	63.6

Uluslararası	2016	2017	2018	2019	2020	2021
İstanbul	20.0	22.2	24.4	27.3	27.1	29.3
Hacettepe	19.6	21.9	23.6	24.4	25.0	24.4
ODTÜ	26.7	27.8	29.4	29.9	30.4	33.0
Boğaziçi	38.3	45.4	47.7	46.0	41.8	40.7
İTÜ	22.9	24.8	25.6	26.1	26.8	26.8
Sabancı	42.7	46.7	46.6	48.4	52.0	53.6
Bilkent	47.5	51.9	55.6	61.0	62.8	63.9
Koç	53.5	54.4	53.8	53.8	49.7	49.5

Toplam	2016	2017	2018	2019	2020	2021
İstanbul	21.8	20.3	21.0	20.7	25.4	27.8
Hacettepe	17.9	22.6	27.2	33.6	36.4	36.7
ODTÜ	26.3	27.0	28.1	26.6	28.6	29.5
Boğaziçi	30.3	35.0	35.0	35.2	32.5	31.7
İTÜ	25.0	28.7	28.5	29.5	29.5	28.8
Sabancı	37.2	41.1	41.8	41.8	41.2	39.1
Bilkent	36.3	38.4	38.5	36.6	36.8	35.1
Koç	43.0	43.7	43.0	40.1	38.4	40.3

Şekil: THE sıralamasında ilk 1000'e giren üniversitelerimizin toplam puanları

- Öngörmüş olduğumuz gibi, üniversitelerimizin eğitim ve araştırma puanları oldukça düşüktür. Tablodaki tüm eğitim puanlarının ortalaması 24.9, araştırma puanlarının ortalaması ise 23.8'dir. Buna karşılık atıf puanlarının ortalaması 44.8'dir. Bu 3 kriterin sıralamanın %90'ını oluşturduğu düşünülürse, üniversitelerimizin performanslarını büyük ölçüde atıfların belirlediği ortaya çıkar. **2017'deki ilk altı üniversitemizin atıf puanı ortalaması 2017'de 53.3 iken 2021'de 41.9'a düşmüştür. En başarılı olduğumuz kategorideki bu büyük düşüş, son iki yıldaki düşüşleri açıklamaya yeterlidir.**
- 2016 yılından bu yana ise:
  - 6 üniversitemizin ortalama eğitim puanı 23,1'den 26,4'e çıkmıştır. En büyük değişim Koç'un 8,6 puanlık çıkışıdır.
  - Ortalama araştırma puanı 21,9'dan 25,7'ye çıkmıştır. En büyük değişim Koç'un 10,3 puanlık çıkışıdır.
  - Ortalama atıf puanları 40,3'ten 44,7'ye çıkmıştır. En büyük değişim Hacettepe'nin 54 puanlık çıkışıdır.
  - Ortalama endüstriyel gelir puanları 63,3'ten 60,0'a düşmüştür. En büyük değişim, İstanbul'un 54,8 puanlık düşüşüdür. (İTÜ öğretim üyesi başına düşen endüstriyel gelir kategorisinde 5 yıldır dünyada en tepedeki üniversitelerden birisidir.)
  - Ortalama uluslararası puanı ise 33,9'dan 40,2'ye çıkmıştır. En önemli çıkış 16,4 puan ile Bilkent'te görülmüştür.
  - Toplam puan ortalaması 29,7'den 33,6'ya çıkmıştır. En büyük çıkış 18,8 puan ile Hacettepe'de görülmüştür.

Görüldüğü gibi 2016-21 arası üniversitelerimizin performansları pek fazla değişmemiş, hatta 8 üniversitenin altısının performansı bir miktar iyileşmiştir. Tek anlamlı değişiklik Hacettepe'nin puanlarındaki ciddi artış (ikiye katlanma) olmuştur. Demek ki, sıralamalardaki aşağıya gidişin nedenini başka bir yerde aramak gerekmektedir.

1) Sıralanan üniversite sayısı sürekli artıyor:

2016 yılında sadece 400 üniversite sıralanmış iken, 2021'de 1500'den fazla üniversite sıralandı. Sıralanan üniversite sayısı arttıkça rekabet de artıyor ve yukarılarda sıralanmak zorlaşıyor. Dünyada 20,000 civarında yükseköğrenim kurumu bulunduğunu düşünürsek, bu veri tabanının daha da büyümesi şaşırtıcı olmaz. Birkaç yıla kadar sıralanan üniversite sayısı 2,000'i bulabilir.

2) Hızlı büyüyen bazı ülkelerin üniversiteleri hızla yukarılara çıkıyorlar:

Bazı Asya ülkelerinde (Çin, Japonya, Singapur, Güney Kore ve Tayvan) 10 üniversiteyi dünya çapından yapmak üzere özel devlet fonları kuruldu. Özellikle Çin'in dünya üniversiteler sıralamasındaki performansı çok iyi. 2016 yılında ilk 500'e 11 Çin üniversitesi girmiş iken, bu yıl bu sayı 22'ye çıktı. En iyi performans gösteren Çin üniversiteleri 20. sıradaki Tsinghua Üniversitesi ile 23. sıradaki Pekin Üniversitesi.

Gelecekte üniversitelerimizin sıralaması ne olabilir?

Bu yazıda sözü geçen 8 üniversitemizin toplam ağırlıklı puanları 27,8 (İstanbul) ile 40,3 (Koç) arasında değişiyor. 2021'de sıralamalarda daha yukarılarda yer almak için gereken puanlar ise şöyle oldu:

İLK ... İÇİN	500	400	350	300	250	200	100
MİN PUAN	39.8	43.6	45.6	48	50.6	54.3	61.8

Yukarıda sözü edilen iki faktör nedeniyle bu puanlar sürekli artıyor. Örneğin, 2017 yılında ilk 500'e girmek için 32,6 puan yeterli iken, 2021 yılında 39,8 puan (yani %22 daha fazla puan) gerekiyor. En tepedeki üniversitemizin toplam puanı 40,3 ve bu puan ilk 500 için ancak yetmiş. Dolayısıyla üniversitelerimizin kısa vadede daha yukarılara çıkmaları oldukça zor görünüyor. Bırakın ilk 100'ü, ilk 200 için bile uzun vadeli bir plan çerçevesinde ciddi bir kaynağı harekete geçirmemiz gerekir.

Tüm sıralama sistemleri büyük ölçüde ya da tamamen araştırma çıktılarından etkilenirler. Üniversitenin temel işlevi araştırma olduğundan bu, beklenen bir sonuçtur. Türk üniversiteleri dünya sıralamalarında yukarılara çıkmak istiyorlar ise, bunun yolu bellidir: araştırma çıktılarına yukarıya çekmek.

Üniversiteyi liseden veya dersaneden ayıran en önemli faktör araştırmadır. İnsanlığın dağarcığındaki bilgiyi artırmak yerine sadece bilgiyi aktarmayı kendilerine misyon edinen yüksek öğrenim kurumları üniversite olmanın sorumluluklarını tümüyle yerine getirmemektedir ve birçoğu düşük prestijli diplomaların yerel dağıtıcıları olmaya mahkumdur. Sadece ve sadece araştırma üniversiteleri, yüksek prestijli uluslararası çekim merkezleri haline gelebilir ve dünyada sıralamalarda önde gelebilirler.

Detaylarda üniversitelerin misyon ve vizyonuna bağlı farklılıklar olmakla birlikte araştırma üniversitesi olmanın temel şartları şunlardır:

- Araştırmacı: Araştırma kapasitesi yüksek öğretim üyeleri işe alınmalıdır.
- Zaman: Öğretim üyelerine araştırma yapabilmeleri için gereken zaman sağlanmalıdır.
- Mali destek: Araştırma için gereken mali bütçeler sağlanmalıdır.
- Altyapı: Araştırma için gereken fiziksel ve kurumsal ortamlar sağlanmalıdır.
- İnsan kaynağı: Araştırma için önemli olan doktora öğrencileri ve asistanlar sağlanmalıdır.
- Kariyer yönetimi: Öğretim üyeleri için geliştirilecek değerlendirmelerde araştırma çıktıları öne çıkarılmalıdır.

Türk üniversitelerinin dünya sıralamalarında yukarılara çıkmasının tek yolu araştırma çıktılarını yukarıya çekmektir ve bunun nasıl yapılacağı bellidir: İyi araştırmacıları ise alıp onlara araştırmaya uygun şartları sağlamak ve kariyerlerini hedefler doğrultusunda yönetmek gereklidir. Bir grup üniversitemizin 2017-18 akademik yılı açılış töreninde “araştırma üniversitesi” olarak belirlenmiş olması kanımca bu yönde olumlu bir gelişme olmakla birlikte, bu üniversitelere nasıl ek destekler sağlanacağı pek netleşmemiştir. Devlet üniversiteleri arasında THE sıralamasında 2016’dan bu yana her yıl ilk ikide olan Boğaziçi’nin yıllık bütçesi 60 milyon doların altında iken, ilk 100’e giren üniversitelerin çoğunun bütçesi milyar dolarlar ile ölçülmektedir. Eğer bir veya birkaç üniversitemizi dünya ligine sokacak isek, çok farklı bütçeler ile planlama yapmak gerekmektedir.

Erhan Erkut, 1 Mart 2021